

آشنایی با وارثان مهدویت

امنیت اجتماعی

یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) امنیت اجتماعی است. امنیتی که بشریت در تمام دوران تاریخ خود مانند آن را ندیده است. او در جامعه‌ی عدالت بنیاد خود، همه‌ی معیارها و ضوابط غیرانسانی و نادرست را کنار می‌زند و علل و عوامل دلهره، نگرانی و ترس را ناپود کرده، بیم آفرینان و هراس‌انگیزان را از سر راه جامعه برخواهد داشت.

انتظار

«انتظار» به معنی چشم به راه بودن و درنگ کردن به امید پیشامدی خاص، است. به بیان دیگر انتظار، کیفیتی است روحی که موجب به‌وجود آمدن حالت آمادگی است. برای آن‌چه انتظار دارند و ضد آن یأس و ناامیدی است و در اصطلاح مهدویت به چشم دوختن به ظهور حضرت مهدی (عج) و کسب آمادگی‌های لازم برای درک هرچه بهتر زمان ظهور ایشان است.

حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) و امامان معصوم، برانتظار آن روز موعود و لحظه شماری در فرارسیدن حکومت حق که تنها به دست آن حضرت تشکیل می‌گردد، تأکید فراوانی نموده و آن را از اصول اساسی دین‌داری شمرده‌اند و پادشاه‌های بزرگی برای منتظران بیان فرموده‌اند. از همین روی، علمای بزرگ، انتظار را یکی از وظایف مهم مردم در عصر غیبت دانسته‌اند و هم پیوسته مؤمنین را به مراعات این وظیفه‌ی خطیر، با کردار و گفتار و می‌داشتند.

در باب انتظار فرج و ارج و اهمیت آن، احادیث فراوانی از پیشوایان معصوم (علیهم السلام) روایت شده است. پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) فرموده است: برترین کارهای امت من انتظار فرج از خدای عزوجل است.

انطاکیه

«انطاکیه» یکی از قدیمی‌ترین شهرهای شام است که به گفته‌ی بعضی در سی صد سال قبل از مسیح بناگردید. این شهر برای مسیحیان مانند مدینه برای مسلمانان است. آن‌جا پس از بیت المقدس، به عنوان دومین شهر مذهبی آن‌ها به حساب می‌آید. به همین جهت در قرآن مجید از این شهر به خصوص، سخن به میان آمده است.

شاید ذکر انطاکیه در روایات مهدویت، به خاطر رابطه‌ی تنگاتنگی است که بین حضرت مسیح (علیه السلام) و حضرت مهدی (عج) در عصر ظهور ایجاد خواهد شد.

در روایات مربوط به حضرت مهدی (عج) از آن به عنوان سرزمینی یادشده که حضرت مهدی (عج) پس از ظهور از غاری در آن سرزمین، تورات و انجیل را بیرون آورده، با یهود و نصاری با آن استدلال کرده و حقانیت خود را به اثبات خواهد رساند.

یاری می‌نمایند. درباره‌ی ویژگی این افرادگفته شده، آنان راهبان شب و شیران روز هستند. دل‌هایشان چون پولاد سخت است که در میان رکن و مقام، با آخرین ذخیره‌ی الهی حضرت مهدی (عج) بیعت خواهند کرد.

اثنی عشریه

اثنی عشریه، یا دوازده امامی، پرجمعیت‌ترین گروه شیعه هستند که معتقدند خداوند پس از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) دوازده امام را به امامت نصب فرمود که با حضرت علی (علیه السلام) آغاز و به محمدبن حسن مهدی (عج) ختم می‌گردد.

ایشان دلائل فراوانی از آیات قرآن و احادیث نبوی و امامت علی (علیه السلام) اقامه نموده‌اند و امامت آن حضرت را به نص صریح از طرف خداوند، ذکر نموده‌اند.

آن‌ها امامان را مانند پیامبر، ملهم از جانب خدا می‌دانند و می‌گویند که امامت ریاست عامه دارد و مقام او مافوق بشر عادی است.

اشراف الساعه

«اشراف» جمع «شرط» به معنای علامت است. بنابراین «اشراف الساعه» به معنای نشانه‌های نزدیک شدن قیامت است. اصطلاحی که در قرآن و حدیث، بر مجموع حوادثی اطلاق می‌شود که پیش از واقعه‌ی عظیم رستاخیز اتفاق خواهد افتاد. این واژه بیش‌تر در روایات اهل سنت به کار رفته است. یکی از حوادث مهمی که به عنوان اشراف الساعه از آن یاد شده و مورد اتفاق شیعه و اهل سنت است، ظهور مردی از خاندان پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌باشد و شیعه معتقد است، او فرزند امام حسن عسکری (علیه السلام) است که درسال دویست و پنجاه و پنج ق متولد شده و هم اکنون به قدرت الهی زنده است و آن‌گاه که خداوند اراده نماید، پرچم قیام بردوش خواهد گرفت و تا او نیاید و حکومت عدل را در گیتی برپای ندارد، عمر جهان به سر نمی‌رسد و قیامت برپا نمی‌گردد.

امدادهای غیبی

اگرچه اساس قیام حضرت مهدی (عج) بر امور طبیعی است، ولی به اقتضای عظمت آن قیام جهانی، خداوند متعال برخی از نیروهای غیبی و فوق طبیعی خود را در اختیار آن حضرت قرار خواهد داد، تا موجبات پیروزی ایشان هرچه بهتر فراهم آید. از مجموعه‌ی روایاتی که در این زمینه وارد شده، می‌توان موارد زیر را به عنوان امدادهای غیبی هنگام ظهور برشمرد: نصر الهی، فرشتگان و به‌ویژه امین وحی جبرئیل، شمشیرهای ویژه، لقای ترس و رعب دردل دشمنان و هم‌چنین اسباب و علل طبیعی هم‌چون بادها و ابرها همان‌گونه که در تسخیر پیامبران همانند حضرت سلیمان (علیه السلام) بوده است.

«مهدویت» سبزترین اندیشه‌ای است که خداوند آن را به انسانیت هدیه کرده است و می‌رود تا با به شکوفه نشستن، جهان هستی را به عطر دل‌انگیز خود طراوتی بهشت‌گونه بخشد. این تفکر که در هر دین و آیینی به گونه‌ای خود را متجلی ساخته، در فرهنگ متعالی تشیع به عالی‌ترین صورت ممکن پای به عرصه‌ی اندیشه‌ها نهاده است و با ارائه‌ی کاملترین تصویر از این اعتقاد سترگ، همگان را به حیرت و طلب انداخته است. بازشناسی روزآمد این اعتقاد، همواره دل‌مشغولی فرزندان و اندیشمندان شیعه بوده و هست و همواره در نهایت اهتمام به این مهم پرداخته‌اند. از این رو، موضوعات مربوط به مهدویت، آمیختگی ویژه‌ای با زندگی شیعه پیدا کرده، به گونه‌ای که می‌توان مهدویت را روح و جان تشیع برشمرد. به‌ویژه در دوران معاصر که اشتیاق وصف ناپذیری جهت معرفت و شناخت آن خورشید پنهان در عموم مردم و به‌ویژه جوانان به چشم می‌آید که این خود، انسان را برآن می‌دارد تا هران چه در توان است، در خدمت این قافله‌ی شیدا خالصانه نثار نماید. این نوشتار کوتاه در شناخت اجمالی وارثان مهدویت، برگ سبزی است که امید می‌رود مقبول آن یار سفرکرده و مفید برای یاران آن حضرت قرار گیرد. ان شاء الله

آخر الزمان

شکی نیست که هر آغازی را انجام و هر شروعی را پایانی است، جز ذات بی پایان خداوندی که هم آغاز است و هم انجام. زمان نیز مانند تمام مخلوقات الهی چنین خواهد بود. روزگاری بر دنیا سپری شده که دیباچه‌ی زندگی دنیایی به شمار می‌آید و زمانی نیز خواهد گذشت که پایان این کتاب خواهد بود. برگه‌های پایان کتاب زندگی انسان در زمین «آخرالزمان» خوانده می‌شود. این اصطلاح که در اغلب ادیان بزرگ به چشم می‌خورد، در ادیان ابراهیمی و به‌ویژه در دین اسلام، بسیار مورد توجه قرار گرفته است. این اصطلاح، معمولاً به روزگار پایانی دنیا و رویدادهایی که ممکن است در این بخش از زندگی دنیایی به وقوع بپیوندد، گفته می‌شود و در روایات فراوان مورد اشاره قرار گرفته است. از جمله اتفاقات بسیار مهم این دوران می‌توان به قیام جهانی حضرت مهدی (علیه السلام) اشاره کرد.

ابدال

«ابدال» جمع «بدل» یا «بدیل»، عده‌ای معلوم از صالحان و خاصان خدا را گویند که هیچ‌گاه زمین از آنان خالی نباشد و جهان بدیشان برپاست و آن‌گاه که یکی از آنان بمیرد، خدای تعالی دیگری را به جای او برانگیزد، تا آن شمار که به قولی هفت و به قولی هفتاد است، همواره کامل ماند. در فرهنگ مهدویت از ایشان به عنوان گروهی از یاران حضرت مهدی (عج) هنگام ظهور ظهور گفته می‌شود که از منطقه‌ی شام به آن حضرت ملحق شده، ایشان را

□ بقية الله

واژه‌ی «بقیه» به معنای بازمانده و پاینده و آنچه که از چیزی باقی گذاشته شود، است. ترکیب «بقیه الله» در قرآن مجید و روایات خاندان عصمت و طهارت (علیهم السلام) آمده است. از آنجایی که مهدی موعود (عج) آخرین پیشوا و بزرگ‌ترین رهبر انقلاب پس از قیام پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) است، یکی از روشن‌ترین مصداق «بقیه الله» می‌باشد و از همه به این لقب شایسته‌تر است. به خصوص که تنها باقیمانده بعد از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امامان (علیهم السلام) است. بنابراین یکی از القاب حضرت مهدی (عج) بقیه الله است که خود آن حضرت هنگام آغاز ظهور، خود را با این لقب معرفی خواهد کرد. و توصیه شده در عصر غیبت و ظهور، هنگام سلام به آن حضرت چنین گفته شود: «السلام علیک یا بقیه الله فی ارضه».

□ توقیع

«توقیع» به معنی امضا کردن نامه و نشان کردن برنامه و منشور می‌باشد و نیز پاسخ‌هایی است که بزرگان و دولت‌مردان، زیر سؤال‌ها و درخواست‌های کتبی که از ایشان می‌شده، می‌نوشتند. در کتاب‌های روایی، فقهی و تاریخی شیعه، توقیع به قسمتی از نوشته‌های ائمه اطهار (علیهم السلام) اطلاق شده است و البته عمده‌ی آن‌ها چه از لحاظ مقدار و حجم و چه از نظر تعداد، توقیعاتی است که از سوی قلب عالم امکان ولی عصر (عج) صادر گردیده است.

امروزه نیز، وقتی سخن از توقیع به میان می‌آید، ذهن به توقیعات حضرت مهدی (عج) معطوف می‌گردد. اگرچه از دیگر ائمه نیز نوشته‌هایی تحت عنوان توقیع در دست است. بنابراین توقیع، عبارت است از آنچه به صورت مکتوب از حضرت مهدی (عج) در دوران غیبت صغری در جهت هدایت و رفع نیازهای شیعه، توسط سفیران خاص و چهارگانه‌ی آن حضرت صادر شده است که عمدتاً به دست‌خط مبارک خود حضرت نوشته شده است. اگرچه امروز دست‌نوشته‌های حضرت به ما نرسیده، ولی متن اغلب توقیعات در کتاب‌های حدیثی قابل استفاده می‌باشد.

□ حجت

«حجت» از نظر لغت به معنای برهان و دلیل که بآن حریف را قانع یا دفع کنند، به کار می‌رود. اگرچه همه‌ی ائمه (علیهم السلام) حجت الهی به حساب می‌آیند، ولی این واژه به عنوان یکی از القاب حضرت مهدی (عج) مورد استفاده قرار گرفته است. در اغلب روایات این لقب به صورت «الحجة من آل محمد» (علیهم السلام) به کار رفته است.

□ حکیمه خاتون

دختر امام جواد (علیهم السلام) از محدثان و یکی از روایان حدیث ولادت حضرت مهدی (عج) است. علوم اسلام را از ائمه هدی کسب فیض نموده و از جمله زنانی است که احادیثی به نقل از ایشان در کتاب‌های معتبر حدیثی نقل شده است. او اخبار بسیاری را در مورد ازدواج امام حسن

عسکری (علیهم السلام) با نرجس خاتون، مادر حضرت مهدی (عج) و ولادت حجة ابن الحسن (عج) نقل کرده است.

□ حکومت جهانی حضرت مهدی (عج)

یکی از ویژگی‌های مشهور دولت مهدی موعود (عج) جهان‌گیر بودن آن است. حکومت مهدی (عج) شرق و غرب عالم را فرا می‌گیرد و آبادی‌ای در زمین نمی‌ماند، مگر این‌که گل‌بانگ محمدی از آن برمی‌خیزد و سراسر گیتی از عدل و داد آکنده می‌گردد. در آن دوران به دست آن امام بزرگوار، آرمان والای تشکیل جامعه‌ی بزرگ بشری و خانواده‌ی انسانی تحقق می‌پذیرد و آرزوی دیرینه‌ی همه‌ی انبیاء و امامان و مصلحان و انسان‌دوستان برآورده می‌گردد. در دوران رهبری حضرت مهدی (عج) با ایجاد مرکزیت واحد و مدیریت و حاکمیت یگانه‌ی الهی برای همه‌ی اجتماعات و نژادها و منطقه‌ها، اختلاف‌ها به وحدت تبدیل می‌گردد.

□ خروج دجال

براساس آنچه از ظاهر اخبار استفاده می‌شود «دجال» فردی است که در آخرالزمان و پیش از قیام حضرت مهدی (عج) خروج می‌کند و با انجام کارهای شگفت‌انگیز، جمع زیادی از مردم را می‌فریبد و سرانجام به دست عیسی بن مریم (علیهم السلام) به هلاکت می‌رسد.

در مورد اصل دجال، صرف نظر از ویژگی‌های او، چند احتمال ذکر شده است:

الف: دجال، نام شخص معینی نیست، بلکه قابل انطباق بر هرکس است که با ادعاهای پوچ و بی اساس و با توسل به حیله‌گری و نیرنگ، در صدد فریب مردم باشد.

ب: دجال نام شخص معینی است که در برخی روایات، حتی به صورت مشخص اشاره شده است.

ج: این احتمال نیز وجود دارد که مراد از «دجال»، نوعی طرز تفکر است که مردم را از تفکر مهدوی دور خواهد ساخت.

□ خروج سفیانی

از روایات استفاده می‌شود، پیش از قیام قائم (عج) مردی از نسل ابوسفیان در منطقه‌ی شام خروج می‌کند و با تظاهر به دین‌داری گروه زیادی از مسلمانان را می‌فریبد.

در این‌که خروج سفیانی از نشانه‌های حتمی ظهور است، روایات فراوانی وارد شده است.

□ خروج یمانی

سررداری از یمن قیام می‌کند و مردم را به حق و عدل دعوت می‌کند. این نشانه در منابع اهل سنت ذکر نشده است، ولی در روایات شیعه فراوان از او سخن میان آمده است. و در پارهای از روایات، خروج او از نشانه‌های حتمی ظهور حضرت مهدی (عج) دانسته شده است.

□ خسف به بیدار

فرو برده شدن در بیداء که از آن در روایات «خسف به بیداء» تعبیر شده، نام سرزمینی است، بین مکه و مدینه. ظاهراً منظور از این ترکیب، آن است که سفیانی با لشکری عظیم به قصد جنگ با مهدی (عج) عازم مکه می‌شود، در بین مکه و مدینه و در محلی که به سرزمین «بیداء» معروف است، به گونه‌ای معجزه آسا به امر خداوند، در دل زمین فرو می‌روند.

□ دعای عهد

از دعا‌های مشهور که خواندن آن در دوران غیبت حضرت مهدی (عج) فراوان مورد سفارش قرار گرفته است، دعای عهد است.

□ رجعت

واژه‌ی رجعت در کتاب‌های لغت به معنای بازگشت است و معنای اصطلاحی رجعت عبارت است از بازگشت دو گروه از مردگان در عصر ظهور حضرت مهدی. گروه اول، مؤمنان محض و در راس آن‌ها انبیاء و ائمه (علیهم السلام) و گروه دوم، کافران محض، تا این‌که مؤمنان از برپایی حکومت عدل لذت برده و آن را یاری نمایند و کفار از دیدن آن دولت جهانی متالم و ناراحت شوند.

از مجموع آیات، در روایات و بیان دانشمندان بزرگ شیعه به دست می‌آید که رجعت، عالمی است با ویژگی‌های خاص به خود که نه - دقیقاً - هم‌چون عالم دنیاست و نه همانند آخرت و در عین حال برزخ هم نیست.

□ زیارت آل یس

زیارت آل یس، یکی از زیارت‌های مشهور حضرت صاحب الامر است. این زیارت با بیست و سه سلام آغاز شده که سلام اول به آل یس - یعنی عترت پاک پیامبر (صلی الله علیه و آله) - و سلام‌های بعدی هریک با القاب و عناوین خاص حضرت مهدی (عج) می‌باشد. پس با اظهار و اقرار اصول اعتقادی صحیح و گواه گرفتن امام بر آن‌ها و تجدید عهد و وفاداری نسبت به اولیای دین، زیارت به پایان می‌رسد.

□ غیبت

«غیبت» در اصطلاح برای کسی استعمال می‌شود که مدتی در جایی حضور دارد و پس از آن در آن محل حاضر نمی‌شود و در مهدویت، به پنهان شدن حضرت مهدی (عج) از دیدگان مردم گفته می‌شود که این پنهان شدن با استفاده از روایات به دو بخش تقسیم شده.

غیبت نخست که مدت آن کوتاه - شصت و نه سال - بوده، غیبت صغری نامیده شده و غیبت دوم که مدت آن هم‌چنان ادامه دارد، غیبت تام، کامل و کبری نامیده شده است.

□ قائم (عج)

با مراجعه به روایات مربوط به حضرت مهدی (عج)، به جرات می‌توان گفت هیچ لقبی به اندازه‌ی قائم درباره‌ی حضرت مهدی (عج) به کار نرفته است.

گویا از آن جایی که قیام حضرت مهدی (عج) درخشان‌ترین فصل حیات آن حضرت است، اتصاف به این صفت و لقب، همواره مورد توجه معصومین (علیهم‌السلام) بوده است. از برخی روایات استفاده می‌شود، هنگام شنیدن این لقب بهتر است انسان ایستاده و ادای احترام نماید که علاوه بر اظهار ارادت، می‌توان اعلام آمادگی نیز نمود که این نهایت درجه‌ی انتظار راستین است.

□ مسجد صاحب الزمان (جمران)

این مسجد در حدود شش کیلومتری جنوب شرقی قم واقع شده است. برخی بنای این مسجد را توسط حسن بن مثله جمرانی و به دستور مستقیم حضرت ولی عصر (علیه‌السلام) در سال سی صد و سه قمری دانسته‌اند، در حالی که عده‌ای دیگر بنای آن را صدها سال قبل از آن ذکر نموده‌اند. این مسجد امروز مورد اقبال فراوان شیعیان واقع شده و دارای آداب خاص است.

□ منتظر

در فرهنگ مهدویت منتظر به انسانی گفته می‌شود که با تمام وجود در انتظار آمدن آخرین حجت الهی به سر می‌برد. در روایات معصومین (علیهم‌السلام) به منتظر، از دوجبهت بیش‌تر از جهات دیگر توجه شده است، ابتدا وظایف و آن‌گاه فضایل او که هریک در محل خود دارای اهمیت است. برخی از وظایف منتظران از این قرار است: صبر بر سختی‌ها، پایداری بر حب اهل بیت (علیهم‌السلام)، رعایت تقوا و پروای الهی، دعا برای فرج، شناخت و معرفت امام و...

□ مهدی

«مهدی» اسم مفعول و به معنای «هدایت شده» است و مهدویت نیز از همین ریشه است. مهدی، مشهورترین نام حضرت نزد شیعه و سنی است. البته گاهی نیز در معنای فاعلی به معنای هدایت کننده به کاررفته است، امام صادق (علیه‌السلام) در این باره فرمود: «و قائم (عج) را از آن جهت مهدی گفته‌اند که مردم را به آیینی که مسلمانان از دست داده‌اند، هدایت می‌کنند...» (ارشاد مفید، ص ۴۰۴)

□ ندای آسمانی

منظور از ندای آسمانی، ظاهراً صدایی است که در آستانه‌ی ظهور حضرت مهدی (علیه‌السلام) از آسمان شنیده می‌شود و همه‌ی مردم آن را می‌شنوند. در روایات، تعبیرهای «نداء» و «صیحه» و «صوت» بیانگر این نشانه‌ی ظهور هستند، اگرچه ممکن است به نظر رسد هریک از آن‌ها، نشانه‌ی جداگانه‌ای باشد که پیش از ظهور واقع می‌شود، لکن به نظر می‌رسد که این‌ها تعبیرهای گوناگون از یک حادثه و یا دست کم، اشکال گوناگون یک حادثه باشند.

□ نشانه‌های ظهور

آن دسته از رخدادها، که براساس پیش‌بینی معصومان (علیهم‌السلام) پیش، و یا در آستانه‌ی ظهور حضرت مهدی (عج) پدید خواهند آمد، نشانه‌های

ضابطه‌ای کلی و صفات و مشخصاتی عام به دست داده که در هر عصر، فرد شاخصی که آن ضابطه از هرجهت و در همه‌ی ابعاد، بر او صدق کند، نائب امام شناخته می‌شود.

□ یا لثارات الحسین (علیه‌السلام)

«تار» در لغت به معنای خون خواهی است. «یا لثارات الحسین»، شعار یاران حضرت مهدی (عج) است که به خون خواهی حسین (علیه‌السلام) هنگام قیام آن حضرت سر خواهند داد، البته در پاره‌ای از روایات از آن به عنوان شعار فرشتگانی که هنگامی قیام برای یاری حضرت مهدی (عج) حضور می‌یابند، یاد شده است.

ظهورند. تحقق هریک از این نشانه‌ها، نویدی از نزدیک شدن ظهور قائم (عج) است، به گونه‌ای که با تحقق مجموعه‌ی رخدادهای پیشگویی شده و به دنبال آخرین نشانه‌ی ظهور، حضرت مهدی (علیه‌السلام) قیام خواهد کرد. از روایات استفاده می‌شود، برخی نشانه‌ها حتمی و برخی دیگر غیر حتمی خواهد بود.

□ نیابت عامه

پس از پایان یافتن دوران غیبت صغری و نیابت خاصه، با آغاز غیبت کبری هدایت شیعیان تحت عنوان «نیابت عامه» از طرف حضرت مهدی (علیه‌السلام) به خود شکل گرفت. به این صورت که امام،